

LIFELONG LEARNING

ILMIY-NAZARIY VA METODIK JURNAL
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
SCIENTIFIC THEORETICAL AND METHODOLOGICAL JOURNAL

2030 UZBEKISTAN RESEARCH ONLINE
uzjournals.edu.uz

**“LIFELONG LEARNING”
ILMIY-NAZARIY VA METODIK
JURNAL**

**“ LIFELONG LEARNING ”
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ
ЖУРНАЛ**

**“LIFELONG LEARNING”
SCIENTIFIC-THEORETICAL AND
METHODOLOGICAL
JOURNAL**

№ 1, 2025

3. Omanqulova, S. N., & Samatova, D. S. (2024). BO‘LAJAK MUSIQA TA‘LIMI O‘QITUVCHILARINING IJROCHILIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *Nordic_Press*, 5(0005).

4. Bobokulova, M. (2024). MUSIQA TA‘LIMI YO‘NALISHIDA TAHSIL OLAYOTGAN TALABALARNING MUSTAQIL TA‘LIMINI TASHKIL ETISHGA INNAVATSION YONDASHUV. *Nordic_Press*, 5(0005).

5. Xalilova, M. M. (2021). MAKTABGACHA TA‘LIM TASHKILOTIDA MUSIQA TALIM TARBIYASINING DOLZARBLIGI. *Scientific progress*, 1(5), 444-448.

6. Shukurdinovna, S. O., Shakirovna, R. M., Kakhramonjonovna, K. Z., Zebiniso, K., & Vaxobjonovich, E. A. (2024). Motivational Approaches On Teaching English To Multi-Level IT Students. *Library of Progress-Library Science, Information Technology & Computer*, 44(3).

7. Ergashev, A. (2022). MUSIQA TA‘LIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 545-554.

8. Mahkamova, S. R., & Obidova, S. P. (2021). MAKTABGACHA TA‘LIM MUASSASALARIDA BOLALARNI MUSIQIY TARBIYALASH VA TA‘LIM BERISH. *Scientific progress*, 1(3), 118-121.

9. Mirshayev Ulugbek Muzafarovich 2023. DISTINCTIVE FEATURES IN THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK IN THE MUSICAL ACTIVITIES OF STUDENTS. *Academia Science Repository*. 4, 04 (Apr. 2023), 994-999.

RAHIM VOHIDOVNING O‘ZBEK ADABIYOTI TARAQQIYOTIDA TUTGAN O‘RNI

Saidova Nodira Mustakimovna,
saidova@mail.ru

Abstrakt: *Maqola navoiyshunos olim Rahim Vohidovning “Yog‘di o‘t ustiga qor...” nomli risolasi sharhiga bag‘ishlangan. Adabiyotshunos olim Rahim Vohidovning mumtoz matn talqinidagi mahoratiga, uning mohir talqinshunos olim ekanligiga, tadqiqot uslublariga alohida urg‘u berilgan.*

Kalit so‘zlar: *Nazm, navoiyshunoslik, talqin, tahlil, tadqiqot, germeneytika, g‘azaliyot.*

Абстракт: *Статья наваиста Рахима Вахидова “Выпал снег на траве...”. Особый акцент ученого-литературоведа Рахима Вахидова в*

интерпретации классического текста сделан на том, что он является опытным ученым-интерпретатором.

Ключевые слова: творчество, наваистика, интерпретация, анализ, исследование, герменевтика, комментирование.

Abstract: The article by the scientist Rahim Vakhidov “Snow fell on the grass ...». Special emphasis is placed on the skill of the literary scholar Rahim Vakhidov in interpreting the classical text, on the fact that he is an experienced scientist-interpreter, on research methods.

Key words: Nazm, interpretation, analysis, research, hermeneutics, ghazaliyat, understanding.

Sharq adabiyotida she’riyatga alohida muhabbat bilan qaralgan. Albatta, buning asosi bor. Payg‘ambarimiz Muhammad (s.a.v)ning hadislarida “So‘zda sehr, she’rda hikmat” borligi ta’kidlangan. Mazkur hikmat Rasuli Akram tomonlaridan so‘z va she’riyatning qudratiga berilgan aniq va lo‘nda ta’rif bo‘lishi bilan birga ijodkorlar uchun yuksak mezon ham sanalgan. Shuning uchun bo‘lsa kerak, Sharq adabiyotida nazmga nasrga qaraganda ko‘p murojaat qilingan va ijod qilingan. Bundan tashqari, she’riyatda so‘zning ilohiy qudrati va ta’siri turli rangin bo‘yoqlarda namoyon bo‘lishi ham badiiy so‘z san’atida nazmning ustivorligini ta’minlaydigan omil deb qarash mumkin.

Turkiy adabiyotdagi ilk tazkira sifatida baholangan “Funun ul -balog‘a”ning muallifi Shayx Ahmad Taroziy: “Va har odamekim, aning ko‘ngli nutqpazir va nutqi dilpazir ermas, insoniyat doirasindin tashqaridur. Va ulamo qoshinda nutq ikki nav’dur: **nasr va nazm**. Onikim, **istisvobbobinda** murattab ko‘rdilar, «nazm» atadilar. Va onikim, **avro visoinda** parishon topdilar, «nasr» dedilar”, deya nazm va nasrga baho beradi.

Jahon, jumladan, Sharq adabiyotida ham badiiy asar, ayniqsa, lirik asar matnini o‘rganish, ularni sharhlash orqali talqin qilish borasida juda ko‘p tajribalar orttirilgan. Shu harakatlar natijasida navoiyxonlik, bedilxonlik, fuziylloxonlik va mashrabxonlik suhbatlari yuzaga kelganligi bu an‘ananing uzoq tarixga egaligidan dalolat beradi. Bundan tashqari, Abu Nasr Farobiyning “Fozil odamlar shahri” asarida she’r va shoirlik haqida, lirik asarlarning badiiy-estetik xususiyati haqida qimmatli ma’lumotlar keltirilgan. Alisher Navoiyning “Mezon ul-avzon” hamda “Majolis un-nafois”, Zahriddin Muhammad Boburning “Muxtasar” asarida ham lirik asarlarda mavzu, janr, vazn hamda poetik xususiyatlarning namoyon bo‘lishiga oid qaydlarning berilishi nazmiy asarlarga oid tahlil va talqinlarning qadimiyligini ko‘rsatib turibdi. Shunday tadqiqotlar zamonaviy adabiyotshunoslikda, xususan, navoiyshunoslikda bugungi kunga qadar amalga oshirilib kelinmoqda.

Turkiy adabiyotni ham janr, ham mavzu va g‘oya, ham hajm jihatidan yuksak cho‘qqiga ko‘targan Alisher Navoiy merosining katta hajmini lirik asarlar tashkil qiladi. G‘azal esa ulug‘ shoirning eng ”ko‘p va xo‘p” murojaat qilgan janri. G‘azal shoirning o‘zi e’tirof qilganidek, ”hamdard rafiq, ko‘ngli o‘tig‘a oromi...”dir. Ya’ni g‘azal eng og‘ir damda “maxfiy o‘tni oshkoro etish” vositasi sifatida shoirga qo‘l kelgan. Navoiyning g‘azalga e’tibori va muhabbati shu darajada kuchli ediki, u o‘z davridagi devon tuzish an‘analaridan chekinib, devonlarini qasida bilan emas, balki

gʻazal bilan boshlaydi. Alisher Navoiyning gʻazalnavislikda yuksak natijaga erishishining, albatta, maʼlum bir omillari mavjud. Bu, birinchidan, ulugʻ shoirga buyuk isteʼdodning inʼom qilingani, ikkinchidan, turkiy, fors-tojik gʻazalnavislikda toʻplangan boy tajribalar, ilgʻor anʼanalarning samarali taʼsiridir. “Ulugʻ shoir oʻzigacha boʻlgan arab, fors va turkiy adabiy-maʼnaviy meros bilan puxta tanishib chiqqan. Ularning eng yaxshi anʼanalaridan saboq olib, taʼsirlanib, adabiy tajribasida rivojlantirdi”.

Asosiy qism. Taʼkidlash kerakki, Navoiy lirikasining turli qirralari tasavvufshunos olim, prof.N.Komilov, prof.M.Muhiddinov, prof. Y.Isʼhoqov, prof.I.Haqqulov, R.Vohidov, S.Olimov, D.Salohiy, Sh.Sirojiddinov va boshqa adabiyotshunos olimlar tomonidan ham tadqiq qilindi.

Adabiyotshunos olim, Navoiy ijodining yirik tadqiqotchisi Abduqodir Hayitmetov oʻzining “Navoiy lirikasi” asarida shoir gʻazallarini keng jamoatchilikda tadqiq qiladi, ulugʻ shoir gʻazallarining mavzusi, hajmi, kompozitsiyasi, matlaʼ va maqtasi, taxallusning qoʻllanishi, obrazlar tizimi, qofiya tizimi, radif kabi masalalarni tadqiq qiladiki, bunday ilmiy-nazariy qarashlari Navoiy gʻazallari tahlil va talqinlari uchun juda muhim sanaladi.

Maʼlumki, har bir xalqning ulugʻ ijodkorlari qoldirgan maʼnaviy meros barcha zamonlarda nafaqat qalam ahllari, balki butun millat uchun ibrat va saboq maktabi, intilish nuqtasi boʻlib kelgan. Shuning uchun ular asos solgan ijod maktabining anʼanalarini oʻrganish va targʻib qilish borasida nazariy va amaliy ishlar amalga oshirilgan va oshirilmoqda. Navoiy lirikasi tadqiqi filologiya fanlari doktori, professor R. Vohidov ilmiy faoliyatning alohida yoʻnalishi sanaladi. Olimning ulugʻ shoir lirik merosining mavzular rang-barangiligi, obrazlar olami, badiiy mahoratiga oid bildirgan ilmiy mulohazalari navoiyshunosligimiz uchun juda muhim. Bunday muvaffaqiyatlarning omili esa: birinchidan, olimning Alisher Navoiy ijodiga boʻlgan muhabbati boʻlsa, ikkinchidan, bugungi kun oʻquvchisini Navoiyga yaqinlashtirish orqali har tomonlama kamol topgan shaxsni tarbiyalashni oʻzing kasbiy hamda insoniy burch sifatida qarashidadir.

Sir emaski, bugungi kunda globallashuv va tez surʼatlar bilan oʻzgarib borayotgan murakkab hamda shiddatli bir davrda “zamonaviy” oʻquvchini mumtoz asarlarni oʻqishga va va tahlil qilishga oʻrgatish bilan bogʻliq muammolar koʻzga tashlanadi. “Albatta, bunday muammolarning sabablarini bir tomondan, matnning mumtozligi, asarlari tilining murakkabligi, ilohiy-irfoniy, falsafiy qarashlarining murakkabligi bilan izohlasak, ikkinchi tomondan, oʻquvchilarda mumtoz asarlarni oʻqishga boʻlgan qiziqishning pastligidir. Shu bois, adabiyotshunosligimizda badiiy matnni oʻziga xos metod va yondashuvlar asosida oʻrganishga eʼtibor qaratildi. Jumladan, badiiy matnga germenevtik yondashuv mumtoz asarlar tahlilida qoʻllanila boshlandi. Badiiy asarni, ayniqsa, lirik asarlar tahlilida germenevtik usuldan keng foydalanila boshlandi. Germenevtika matnni tushunish, tushuntirish va talqin qilishga asoslanar ekan, u asarning poetik konsepsiyasi, ijodkor niyatini keng qamrovda oʻrganishga imkon beradi.

Natija va muhokama. Professor R. Vohidovning ulugʻ shoir Alisher Navoiy gʻazallari tadqiqiga bagʻishlangan “Yogʻdi oʻt ustiga qor...” (Alisher Navoiy

gʻazallari tahliliga doir majmua) nomli risolasi taʼkidlangan muammolarni bartaraf etishga hamda bugungi kun oʻquvchisini hazrat Navoiy gʻazaliyotiga oshno qilish maqsadida yaratilganligi bilan ahamiyatlidir.

Rahim Vohidovning “Yogʻdi oʻt ustiga qor...” tadqiqoti ulugʻ shoirning ulkan xazinasidagi goʻzal gʻazallar tahliliga bagʻishlangan. Olim Navoiy lirik merosidagi turli janrdagi sheʼrlarni bugungi oʻquvchi uchun tushunarli qilib tahlil qilishni maqsad qiladi. Ana shunday tahlil va taqinlarni oʻz ichiga olgan mazkur toʻplamda Alisher Navoiy gʻazallardagi obrazlar haqida, mavzu va badiiy mahorat masalasi, janr xususiyatlari xususida birma-bir toʻxtalib oʻtiladi. Toʻplamda ulugʻ shoirning 19 ta lirik gʻazali tahlil qilinadi. Har bir gʻazal tahlil alohida-alohida sarlavha ostida beriladi. Bu esa har bir gʻazal tahlilini alohida tadqiqot sifatida qarash imkonini beradi.

Olim tahlillarda har bir gʻazalning mavzusi va tuzilishiga koʻra turi, vazni, yozilish davri, obrazlar tizimi, tasviriy vositalar hamda har bir soʻzning lugʻaviy maʼnolariga izoh beradiki, bu bugungi oʻquvchi uchun ancha qulaylik tugʻdiradi. Gʻazallarning botiniy va zohiriy maʼnolarining ham izohlanishi toʻplamdagi tahlillarning saviyasini oshirishga xizmat qilgan.

Lirik asar tahlili murakkab jarayon. Boisi, u oʻz muallifning oniy lahzadagi his tuygʻusi, qalb kechinlarining ifodasi boʻlib qogʻozga tushadi. Kitobxon mutolaa jarayonida “oniy lahza”ning keng va yangi manzaralarini kashf etadi. Bu esa uning qalbida hayrat uygʻotadi, tafakkur dunyosining yangi sarhadlariga yoʻl ochadi. Filologik germeneytikada tushunilgan va anglangan matn zahiriga singdirilgan badiiy-falsafiy gʻoya, mavzu, badiiyat, mahorat, soʻz, hatto tovush orqali inʼikos etilgan maʼno-mohiyat tadqiq qilinadi.

Taʼkidlash kerakki, oʻtmish va zamonaviy adabiyotshunosligimizda lirik asarlarga turli darajadagi sharhlar yozib kelingan. Bunday sharhlarning xususiyati toʻgʻrisida zamonaviy adabiyotshunosligimizda fikrlar bildirilgan. Jumladan, tasavvufshunos olim N. Komilov “Sharhlarni oddiy (izoh) va murakkab sharhlar”ga ajratgan boʻlsa, filologiya fanlari doktori N. Jumaxoʻja Alisher Navoiyning lirik merosi misolida talqinni shartli ravishda uch turga ajratadi: 1. Ommaviy talqin. 2. Ilmiy talqin. 3. Qomusiy talqin.

“Gʻazalga oid ilmiy maʼlumotlarni ommaga maʼqul va tushunarli shaklga solib taqdim etish ommaviy talqinning xos fazilati” boʻlsa, ilmiy talqinda gʻazalning “obrazlar tizimi, koʻp maʼnolilik xususiyatlari, falsafiy asoslari, kompozitsion qurilishi, badiiyatiga doir muammolar”ni keng tekshirish bilan birga, shoir ijodxonasiga chuqurroq nazar solish, gʻazalning takomil bosqichlarini ham yoritish muhimdir”. Qomusiy talqin esa “oʻzida usluban ommaviylikni, mazmunan va mohiyatan ilmiylikni mujassamlashtirmogʻi, ommaviy va ilmiy talqinlarda mavjud zarur maʼlumotlarni ixcham shaklda qamrab olmogʻi kerak”.

Taʼkidlash kerakki, badiiy asar yaratildimi, u oʻz oʻquvchisi tomonidan oʻrganiladi, tahlil va talqin qilinadi. Talqin tahlilning natijasidir. Chunki matn tushunilgan (tahlil)dan keyingina tushuntiriladi, yaʼni talqin qilinadi. **Talqin** – 1. Din, shariat masalalari boʻyicha vaʼz, nasihat. 2. Umuman, pand-nasihat, oʻgit. 3. Ilmda biror masalani turli kishilar tomonidan xususiy tushuntirish shakli [8,302].

Tahlilni talqinsiz, talqinsiz tahlilning qiymati yo‘q. Adabiyotshunosligimizda talqin interpretatsiya atamasi sinonim sifatida qo‘llaniladi. **Interpretatsiya** (lot. interpretatsion – tushuntirmoq) – talqin; adabiy asar mazmunini idrok qilish, uning mazmuni, badiiy konsepsiyasini anglash, tushunish. Keng ma‘noda interpretatsiya o‘zga tomonidan aytilgan gap, yozilgan asar (ilmiy, falsafiy, diniy, badiiy va h.) mazmunini bir butun sifatida tushunish va tushuntirib berish ma‘nosini bildiradi.

“Yog‘di o‘t ustiga qor” risolasida hazrat Navoiy g‘azallari germenevtik yondashuv asosida sharhlangan. Bu sharhlardan ko‘zlangan maqsad esa mavzuni soddalashtirish orqali tushunishni osonlashtirishdir. Flatsius ta‘kidicha, “Tushunish – germenevtik san‘atning maqsadi, sharhlash esa metodi”.

Ma‘lumki, Alisher Navoiy g‘azallarining mavzu doirasi keng. Ularda ishq (majoziy va haqiqiy), ijtimoiy, falsafiy, axloqiy mavzular shunchalik mahorat bilan yoritilganki, natijada har bir g‘azal badiiy tafakkurning o‘ziga xos mujassamiga aylangan. Alisher Navoiy o‘zining g‘azallari bilan o‘zbek she‘riyatidagi g‘azal yozish an‘anasini rivojlantirdi. Navoiyona uslubda yozilgan bunday g‘azallarda ruhiy kechinmalarning samimiy va haqqoniyligi, pand-nasihat yoki mav‘izaning mavjudligi hamda badiiy tasvir vositalaridan mahorat bilan foydalanilgan. Shoir g‘azallari ramz-u ishoralar, matnning tag ma‘nolariga ishora qilinishi bilan ajralib turadi. Shuning uchun shoir g‘azallarida “yalong‘och” bir baytni topish imkonsiz. Mana shunday zabardast she‘riyatni tahlil va talqin qilish katta mehnat va ilmiy salohiyatni talab qiladi.

R. Vohidov Navoiy g‘azallari tahliliga o‘ziga xos tarzda yondashadi. Buni dastlab risolaning “Yog‘di o‘t ustiga qor...” deb atalishida ham ko‘rishimiz mumkin. Har bir g‘azal sharhiga bag‘ishlangan tahlillarga ham o‘ziga xos tarzda nom beriladi: “Ashkdan ochilgan g‘uncha”, “Toshni ham titratgan hijron”, “Bulbul – nolon, Gul-yoqavoyron”, “Kofir ko‘zlar nedin qizardi?”... Mazkur sarlavhalar ostidagi sharhlar mumtoz matnning germenevtik tadqiqi orqali amalga oshirilgan. Bu tahlil hamda talqinlar Navoiy va zamonamiz kitobxonlari o‘rtasida vositachi vazifasini bajaradi.

Risoladagi dastlabki g‘azal tahlili ulug‘ shoirning mashhur “Orazin yopg‘och ko‘zimdin sochilur har lahza yosh” misrasi bilan boshlangan g‘azaliga bag‘ishlanadi. Mazkur tahlil “Alisher Navoiy dahosiga Mavlono Lutfiy bahosi” deb nomlanadi. Tanlangan sarlavhaning o‘ziyoq Alisher Navoiy va zamonasining “malik ul-kalomi” Mavlono Lutfiy o‘rtasiga tarixiy ma‘lumotlarga ishora qiladiki, bu sarlavhani o‘qigan o‘quvchida qiziqish paydo qiladi. Mazkur g‘azal tahlilidan ko‘zlangan maqsadni olim quyidagicha izohlaydi: “Alisher Navoiy yoshlik ayyomi ijodining go‘zal namunasi bo‘lgan o‘sha g‘azal – chindan ham katta iste‘dodning mevasi. Mazkur she‘r haqida gap boradigan barcha ishlarda uning matla‘i keltiriladi, xolos. Biz esa eslatganimiz she‘rdan o‘zimiz olgan zavqni zukko o‘quvchilar bilan baham ko‘rish maqsadida g‘azal matnini to‘la ko‘chirib, imkon qadar uni mukammalroq g‘oyaviy-badiiy tahlil qilishni lozim topdik.” Keltirilgan iqtibosdan olimning badiiy matnga juda e‘tibor bilan yondashganligi ko‘rinadi. Birinchidan, olim g‘azal mutolaasidan ko‘nglida paydo bo‘lgan zavq-u shavqni o‘quvchi bilan baham ko‘rishni istaydi. Bundan ko‘rinadi, badiiy matn tadqiqi uni o‘qishdan boshlanadi. Nazariyotchi olim D. Quronovning ta‘kidlashicha, “Adabiyotshunos

ham talqinni o‘quvchi sifatida boshlaydi, ya’ni u ham talqinni talqin qiladi – obrazlar vositasida aks ettirilgan voqelikni tasavvurida qayta yaratadi”. Ikkinchidan, iqtibosdagi “imkon qadar uni mukammalroq g‘oyaviy-badiiy tahlil qilishni lozim topdik” tarzidagi ta’kid ham e’tiborni tortadi. Bu o‘rinda olim badiiy matnning tahlili cheksiz ekanligini, har bir o‘quvchi yoki tadqiqotchi unga o‘ziga xos tarzda yondashishi mumkinligini yaxshi anglagan. Chunki har qanday tahlil va talqin asl matnning o‘rnini bosa olmasa-da, manba muallifining ijod laboratoriyasi bilan, undagi kitobxon uchun sirli va murakkab bo‘lib tuyulgan jihatlarni oydinlashtirishi bilan ahamiyatlidir.

Ulug‘ Navoiy ijodi muhiblarini zamonaviy talablarga muvofiq keladigan mufassal sharh-u talqinlar bilan oshno qilishni istagan olim, dastlab g‘azalning mavlono Lutfiy tomonidan berilgan ta’rifiga to‘xtaladi. Lutfiy tomonidan badiiy ijod olamiga jo‘shqin ilhom bilan kirib kelayotgan navqiron qalamkashga berilgan yuksak baho, nafaqat shoirning birgina g‘azaliga, balki butun ijodiga berilgan baho bo‘lib, uning haq ekanligini asoslash uchun ham olim mazkur g‘azalni teran nazardan o‘tkazmoqni niyat qiladi.

Olim g‘azalning mavzusiga ko‘ra oshiqona ekanligini, unda qo‘llangan tashbehlar an‘naviy bo‘lsa-da, ifoda tarzi o‘zgacha, o‘ziga xos ekanligini ta’kidlaydi. G‘azalning dastlabki,

Orazin yopg‘ach, ko‘zimdin sochilur har lahza yosh,

Bo‘ylakim, paydo bo‘lur yulduz, nihon bo‘lgach quyosh, – baytida tasvirlangan manzarini o‘quvchi ko‘z oldida gavdalandirish uchun sodda uslubda hayotiy hodisani so‘z yordamida chizishga harakat qiladi. “Oshiqning hijron damlarida to‘kkan ko‘z yoshlari yulduzlarni xotirga keltiradi va ular kabi behisob. Hijron onlari – tun zulmat, visol onlari – oydin kun. Quyoshning yotog‘iga bosh qo‘yishi – yulduzli tunning asosi. Ana shu hayotiy haqiqat ishq-u oshiqlik olamiga ko‘chirilgan. Sayyoraning soyada qolishi – yulduzli tunni vujudga keltiradi. Ma’shuqa jamolining parda bilan to‘silishi oshiqning ko‘z yoshlariga boisdur”.

Nazmiy matndagi tasvir, his – tuyg‘u, voqelik va manzara olim tomonidan qilingan nasriy sharhga ko‘chgan. “Go‘zallik tekshirilmaydi, quruq va sovuq bir mantiq bilan chaynalmaydi, balki kashf etiladi” Mashhur baytning nasriy talqini ham shunday xulosaga kelishga asos bo‘ladi oladi. Olim shakllangan uslubiga tayangan holda badiiy matnga erkin va ijodiy yondashadi. Olim baytdagi “oshiq yuzidagi ko‘z yoshlar quyosh botganidan keyin paydo bo‘lgan yulduzlarga o‘xshatilishi”ni “Quyoshning yotog‘iga bosh qo‘yishi – yulduzli tunning asosi” tarzidagi sabab va oqibat bog‘lanishli ifoda bilan beradi.

Germenevtik talqin insonga go‘zallik, muvozanat va ularning asosida turgan oddiy insoniy mehnini tuyish, his qilish uchun harorat va kuch bag‘ishlaydigan hissiyotni o‘zida, o‘z ichki dunyosida yaratishi lozimligini uqtiradi. Mumtoz adabiyotning eng muhim g‘oyasi o‘sha cheksiz, bitmas-tuganmas mehr tafti va go‘zalligining illyuzion-tasavvur boyligini atrofdagilarga ulashishga qaratilgan edi. Ayonlashadiki, har qanday badiiy matn tahlili va talqinida estetik did – nafosat, go‘zallik targ‘ibi yotadi. Badiiy matnning tahlil va talqinida “uni o‘zlashtiriyotgan” shaxsning etik va estetik yondashuvi yaqqol ko‘zga tashlanadi.

R.Vohidov g'azal tahlili va sharhi jarayonida diniy va folklor materiallariga ham murojaat qiladi. Albatta, bunday ilmiy asosga ega fikr-mulohazalar o'quvchini mumtoz she'riyatni tushunishga, undan zavqlanishga undaydi. Bu esa R. Vohidovning mohir talqinshunosligidan darak beradi. Tahlil va talqinda muallif badiiy niyatini to'g'ri anglanganligi, unda badiiy ifodasini topgan mavzu va g'oya, badiiyat unsurlarining asosli sharhiga oid qarashlarga yashovchanlik xususiyatiga ega bo'ladi. Aytmoqchimizki, R.Vohidov tahlillarida ham mana shunday xususiyat yaroq etib ko'rinadi.

Xulosa. R.Vohidovning Navoiy g'azallariga yozgan sharhlarining asosiy xususiyati quyidagilarda ko'rinadi:

Olim ulug' shoirning har bir g'azali sharhiga katta tayyorganlik bilan kirishadi. O'zining ilmiy va g'azaldan olgan tuyg'ularini sodda va samimiy ifodalashga harakat qiladi.

Sharh jarayonida asl matndan uzoqlashmaslikka, tahlil uchun tanlangan matn boshqa bir ijodkorning ijod mahsuli ekanligi, badiiy matnda ilgari surilgan g'oya ifodasida ulug' shoir dahosining namoyon bo'lishini nazardan qochirmaydi.

G'azallarni sharhlash jarayonida olimning ilohiy-irfoniy, diniy manbalardan xabardorligi, ilmiy tafakkurining kengligi yaqqol ko'zga tashlanadi. Bu esa har bir g'azal sharhi Navoiyni anglash va tushunishda muhim sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Воҳидов Р. Ёғди ўт устига қор... –Т.: “Зарқалам”, 2005.
2. Жумахўжа Н. Сатрлар силсиласидаги сеҳр. – Т.: “Ўқитувчи”, 1996.
3. Ражабова М. Алишер Навоийнинг шеърий дурдонаси. – Т.: Фан, 2008.
4. Ражабова М., Амонова З. Навоийшунослик. “Дурдона”. Бухоро – 2021.
5. Комилов Н. Бир шарҳ хусусида // Таржима назарияси масалалари. ТошДУ илмий ишлар тўплами. № 606. – Т.: 1979.
6. Тожибоев М. Герменевтика ва бадий нутқ. Филология фанлари д-ри... (DSc) диссертацияси. – Т.: 2022.
7. Шайх Аҳмад ибн Худойдод Тарозий. Фунун ул-балоға. (“Балоғат илмлари”) / Масъул муҳаррир Б. Ҳасанов / – Т.: Ҳазина, 1996.
8. Ҳакимов М. Шарҳ манбашунослиги луғати. Тошкент. “Давр пресс” ХМУ, 2013.
9. Ҳаққулов. И. Бадий матн ва таҳлил муаммолари. <https://www.e-adabiyot.uz/maqola/838>.
10. Nodira, Saidova. "NAVOIY VA ILOHIYOT MUAMMOSI RAHIM VOHIDOV TALQINIDA." *Innovations in Technology and Science Education* 2.8 (2023): 681-689.
11. Saidova, Nodira Mustakimovna. "G'AZAL TAHLILIGA GERMENEVTIK YONDASHUV." *Scientific progress* 4.2 (2023): 324-327.

MUNDARIJA

YASHIL UNIVERSITET: TA'LIM VA XAVFSIZ ATROF-MUHIT UYG'UNLIGI.....	4
<i>Samiyeva Shaxnoz Xikmatovna, Aslanova Nargiza Xakimovna</i>	
ZAMONAVIY TA'LIMDA INKLYUZIVLIK: ADOLAT, INSONPARVARLIK VA TENGLIK	10
<i>Samiyeva Shaxnoz Xikmatovna, Aslanova Nargiza Xakimovna</i>	
10-11-SINF O'QUVCHILARI BILAN O'TKAZILADIGAN MASHG'ULOTLARINING XUSUSIYATLARI, SHAKLLARI VA USULLARI.....	16
<i>Nurulloev Laziz Latipovich</i>	
YANGI O'ZBEKISTON, IJTIMOIIY SOHA RIVOJIDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI	21
<i>Ahmadova Zebiniso Shavkatovna</i>	
IMPROVING MECHANISMS FOR DEVELOPING INNOVATIVE ACTIVITIES OF FUTURE TEACHERS.	27
<i>Azimova Nasiba Ergashovna</i>	
“YORITGICHLARNING SUTKALIK KO'RINMA HARAKATLARI. YULDUZ TURKUMLARI” MAVZUSINI O'QITISH METODIKASI.....	31
<i>Dadaboyeva Feruzaxon Olimjonovna</i>	
QO'SHIQ O'RGATISH ORQALI O'QUVCHILARDA VATANPARVARLIK TARBIYASINI AMALGA OSHIRISH YO'LLARI .	41
<i>Umurova Ma'rifat Yoshiyevna</i>	
PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLEKULYAR FIZIKA KURSINI STATISTIK QONUNIYATLAR ASOSIDA O'QITISH METODIKASI	49
<i>Xujanov Erkin Berdiyevich</i>	
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ И РЕЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ НА УРОКАХ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА.....	57
<i>Эльмуродова Зульфизар Зафаровна, Эрназарова Манзура Сапарбаевна</i>	
UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA “LIFELONG LEARNING – HAYOT DAVOMIDA O'QISH” TAMOIYILINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	63
<i>Hakimova Nargiza Supxonovna</i>	
TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHISINI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA	

PEDAGOGIK INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI	69
<i>Hakimova Nargiza Supxonovna, Jumaqulova Charosxon Ravshanovna</i>	
TA'LIM TARBIYA JARAYONLARIDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINI KREATIV FIKRLASHGA YO'NALTIRILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR	74
<i>Hakimova Nargiza Supxonovna, Kattayeva Mehrangiz Nabiyevna</i>	
“OILA PEDAGOGIKASI” FANI ASOSIDA TALABALARDA OILAVIY QADRIYATLARGA IJOBIY MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH (PEDAGOGIK OLIY TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI MISOLIDA)	80
<i>Hamdamova Sitara Rustam qizi</i>	
FIZIKA VA ASTRONOMIYA FANINI O'QITISHDA BUYUK AJDODLARIMIZNING ILMIY MEROSLARIDAN FOYDALANISH	87
<i>Avezmuratov Ollayor, Avezmuratova Zebo Allayarovna</i>	
BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INKLYUZIV TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH METODIKASI	93
<i>Turdiyeva Mohira Juraqulovna</i>	
TEXNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING IQTISODIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA MODUL TIZIMINING SAMARADORLIGI	97
<i>Matyoqubov Xamidjon Rozzaqovich, Kurbanov Umirbek Muhammedovich, Yo'ldoshboyeva Sharifa Xushnud qizi,</i>	
BOLALAR IJODIY RIVOJLANISHIDA HAMKORLIK TA'LIMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	104
<i>Aslanova Nargiza Xakimovna</i>	
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA EKOLOGIK TARBIYA BERISHDA KOLLABORATIV YONDASHUV	108
<i>Aslanova Nozima Xakimovna</i>	
O'QUVCHILARNING INTELLEKTUAL QOBILIYATLARINI AMTXAUER VA VEKSLER METODIKASI YORDAMIDA ANIQLASH	111
<i>Sharipov Abdumalik Axmadovich</i>	
MUSIQA TA'LIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANIB, TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISH IMKONIYATLARI	115
<i>Mirshayev Ulug'bek Muzafarovich</i>	

RAHIM VOHIDOVNING O‘ZBEK ADABIYOTI TARAQQIYOTIDA TUTGAN O‘RNI.....	120
<i>Saidova Nodira Mustakimovna</i>	
OLIY TA’LIM TIZIMIDA XORIJ TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOLLAR.....	127
<i>Qurbonova O‘lmasoy Usmonovna</i>	
BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QUVCHILARINING EKOLOGIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	132
<i>Mirzayeva Dilfuza Shavkatovna, Shamsiyeva Dilaferuz Majit qizining</i>	
O‘QUV-TARBIYA JARAYONIDA TABAQALASHTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH	136
<i>Barnoyeva Sevara Uchqun qizi</i>	

“LIFELONG LEARNING” ILMIY-NAZARIY VA METODIK JURNAL

№ 1, 2025

Tahririyat manzili: 200100, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri, Ibroxim Mo‘minov ko‘chasi, uy:28/2 xonadon:22

Telegram raqami: +998 (97) 736-20-11